

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6MCdo/6/2013
Identifikačné číslo spisu:	1409211226
Dátum vydania rozhodnutia:	26.02.2014
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2014:1409211226.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu F.B., bývajúceho v D., proti žalovanej Bc. A.B., bývajúcej v D., zastúpenej JUDr. Janou Fridrichovou, advokátkou v Bratislave, Jakubovo nám. 9, o zrušenie vyživovacej povinnosti, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 11 C 380/2010, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 28. septembra 2012, sp. zn. 4 Co 392/2012, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 28. septembra 2012, sp. zn. 4 Co 392/2012 a uznesenie Okresného súdu Bratislava IV z 28. októbra 2010, č. k. 11 C 380/2010-73 v spojení s opravným uznesením z 18. januára 2011, č. k. 11 C 380/2009-78 a s doplňujúcim uznesením z 19. júna 2012, č. k. 11 C 380/2009-114 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Bratislava IV na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Bratislava IV uznesením z 28. októbra 2010, č. k. 11 C 380/2010-73 v spojení s opravným uznesením z 18. januára 2011, č. k. 11 C 380/2009-78 a s doplňujúcim uznesením z 19. júna 2012, č. k. 11 C 380/2009-114 žalobcovi a ani žalovanej nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že o náhrade trov konania rozhodol podľa zásady úspechu v konaní (§ 142 ods. 1 O.s.p.). Hoci žalobca bol v konaní úspešný, náhradu trov mu nepriznal, keďže si náhradu trov konania neuplatnil. S návrhom žalovanej priznať jej náhradu trov konania podľa § 143 O.s.p. sa nestotožnil. V tejto súvislosti uviedol, že plnenie vyživovacej povinnosti je zákonnou povinnosťou a v prípade, ak bola táto vyživovacia povinnosť určená súdnym rozhodnutím a u dieťaťa nastal právny stav, kedy je schopné sa samo živiť, je potrebné obrátiť sa s návrhom na súd na jej zrušenie. Pre nedostatok komunikácie medzi účastníkmi žalobca nebol informovaný o stave štúdia žalovanej. Žalovaná „preukázala žalobcovi“ pokračovanie v štúdiu až v priebehu súdneho konania. Poukázal na to, že hmotnoprávnou podmienkou podania žaloby o zrušenie vyživovacej povinnosti nie je podmienené výzvou na podanie správy o stave štúdia pred podaním návrhu. Z uvedených dôvodov dospel k záveru, že i keď žalovaná bezprostredne nezažala príčinu na podanie tohto návrhu a k zmene pomerov ukončením štúdia žalovanej došlo až v priebehu konania, nie je možné na vec použiť ustanovenie § 143 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave uznesením z 28. septembra 2012, sp. zn. 4 Co 392/2012 na odvolanie žalovanej

napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil a rozhodol o trovách odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. upravuje rozhodovanie o náhrade trov konania podľa miery úspechu vo veci samej. To znamená, že účastník, ktorý mal v sporovom konaní plný úspech vo veci, má právo na náhradu účelne vynaložených trov konania. Keďže podľa § 154 ods. 1 O.s.p. pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia, námietku žalovanej, že v čase podania návrhu na zrušenie vyživovacej povinnosti žalobcu voči nej ešte študovala, považoval za bezvýznamnú. Za nedôvodnú považoval aj jej námietku, podľa ktorej ak by súd prvého stupňa rozhodol skôr, žalobca by nebol v konaní úspešný. V danom prípade nebol daný dôvod pre rozhodnutie o náhrade trov konania v prospech žalovanej podľa § 143 O.s.p. z dôvodu, že nezadala príčinu k podaniu návrhu. Žalobca musel podať návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti, lebo táto mu bola určená rozhodnutím súdu. Súd prvého stupňa preto správne postupoval, keď o náhrade trov konania rozhodol podľa ustanovenia § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podal včas mimoriadne dovolanie generálny prokurátor. Navrhol, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu, a tiež súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Uviedol, že konajúce súdy nesprávne posúdili rozhodujúce skutočnosti pre nepriznanie náhrady trov konania žalovanej v zmysle § 143 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie umožňuje priznať náhradu trov konania odporcovi, hoci nemal v konaní úspech za predpokladu, že svojim konaním nedal príčinu na podanie návrhu. Treba teda posúdiť, či príčina vedúca k podaniu návrhu na začatie konania nebola v správaní odporcu. V danom prípade žalobcu zaťažovala povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť preukázať, že žalovaná ukončila štúdium a teda, že je schopná sama sa živiť. Konajúce súdy vôbec nebrali do úvahy skutočnosti, že žalobca podal návrh bez preukázania rozhodných skutočností o zániku jeho vyživovacej povinnosti. Žalobca nepreukázal ani to, že by pred podaním návrhu vyzval žalovanú k oznámeniu, či jej štúdium (ne)trvá a nedoložil ani žiaden dôkaz, že mal snahu túto skutočnosť zistiť. Žiadny všeobecne záväzný právny predpis neukladá žalovanej povinnosť pravidelne informovať žalobcu o trvaní vyživovacej povinnosti. Z uvedeného je teda zrejmé, že neexistuje príčinná súvislosť medzi správaním sa žalovanej a podaním návrhu na začatie konania. Skutočnosť ukončenia štúdia žalovanou, ktorá nastala až v priebehu konania, ako objektívnu skutočnosť nemožno hodnotiť v prospech žalobcu podľa miery úspešnosti v konaní a v neprospech žalovanej. Konajúce súdy pri rozhodovaní o trovách konania nevzali do úvahy ani to, že žalobcovi bolo súdnym rozhodnutím určené výživné z dôvodu neplnenia si vyživovacej povinnosti, a že v súvislosti s neplatením výživného je vedených viacero exekučných konaní. Ani tieto skutočnosti nenasvedčujú tomu, že príčinou podania návrhu bolo správanie sa žalovanej. Konajúce súdy mali preto pri rozhodovaní o náhrade trov konania aplikovať ustanovenie § 143 O.s.p. Ak tak neurobili, nesprávne vec právne posúdili, čo je v zmysle ustanovenia § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. dôvodom na podanie mimoriadneho dovolania. Uvedenými súdnymi rozhodnutiami bol teda porušený zákon a podanie mimoriadneho dovolania vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov tejto účastníčky konania, ktorú nemožno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, než mimoriadnym dovolaním.

Žalobca vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedol, že rozhodnutiami nižších stupňov nedošlo k porušeniu zákona, považuje ich za správne a spravodlivé. Poukázal na to, že žalovaná nejaví o neho dlhodobu žiaden záujem a že dodnes nemá vedomosť o dĺžke jej štúdia. Preplatenie nákladov za advokáta, ktorého si najala, je nemorálne. Navrhol preto, aby najvyšší súd rozhodnutia napadnuté mimoriadnym dovolaním potvrdil.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.), po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora je podané opodstatnene.

Podľa § 143 O.s.p. odporca, ktorý nemal úspech vo veci, má právo na náhradu trov konania proti navrhovateľovi, ak svojim správaním nedal príčinu na podanie návrhu na začatie konania.

Uvedené zákonné ustanovenie predstavuje výnimku zo zásady zodpovednosti za výsledok sporu, lebo upravuje možnosť priznať náhradu trov konania aj neúspešnému odporcovi. Predpoklady na použitie tohto ustanovenia sú, že odporca nemal úspech vo veci, že svojim správaním nedal príčinu na podanie návrhu na začatie konania a u navrhovateľa nie sú splnené predpoklady na použitie § 150 ods. 1 O.s.p. Uvedené ustanovenie dopadá na prípady, kedy je odporca v spore neúspešný bez toho, aby žaloba proti nemu bola podaná v dôsledku jeho (protiprávneho) chovania. Správanie odporcu treba posudzovať z hľadiska hmotnoprávneho vzťahu, ktorý existuje medzi účastníkmi už pred začatím konania. Odporca spravidla má nárok na náhradu trov konania v zmysle uvedeného zákonného ustanovenia okrem iného vtedy, ak uplatnený nárok ani nemôže ovplyvniť predsúdnym správaním. To však treba skúmať so zreteľom na hypotézy jednotlivých noriem hmotného práva. Treba zdôrazniť, že uvedené ustanovenie možno aplikovať len vo vzťahu k odporcovi a to v konaní sporovom a že odporcovi možno priznať, hoci to ustanovenie § 143 O.s.p. výslovne neuvádza, len účelne vynaložené trovy spojené s konaním pred súdom prvého stupňa.

V posudzovanej veci treba prisvedčiť generálnemu prokurátorovi v tom, že konajúce súdy nesprávne zhodnotili skutočnosti určujúce pre rozhodnutie o náhrade trov konania, v dôsledku čoho vec nesprávne právne posúdili.

Z hmotného práva upravujúceho plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom vyplýva, že je to ich zákonná povinnosť, ktorá trvá do času, kým deti nie sú schopné sami sa živiť (§ 62 ods. 1 Zákona o rodine). Zákon spája zánik tejto vyživovacej povinnosti s nadobudnutím schopnosti dieťaťa samostatne sa živiť. Ak teda nastane táto právna skutočnosť (napr. dieťa riadne ukončí prípravu na budúce povolanie), jej okamžikom zaniká vyživovacia povinnosť rodiča k dieťaťu a rodič nie je preto povinný naďalej si túto zákonnú povinnosť plniť. Ak vyživovacia povinnosť rodiča bola určená rozhodnutím súdu pre neplnenie si vyživovacej povinnosti, jeho zmenu možno dosiahnuť len podaním návrhu na súd o zrušenie vyživovacej povinnosti (§ 163 ods. 1 O.s.p.). To znamená, že aj v prípade, ak žalovaná strana zánik vyživovacej povinnosti nespochybňuje, účastník právneho vzťahu (spravidla rodič) nemá inú možnosť ako dosiahnuť zmenu rozhodnutia súdu, než podaním návrhu na súd o zrušenie vyživovacej povinnosti. Z uvedeného je teda zrejmé, že ak vyživovacia povinnosť rodiča k dieťaťu zanikla (napr. dieťa riadne ukončilo vysokoškolské štúdium), bude dieťa ako žalovaná strana v spore o zrušenie vyživovacej povinnosti neúspešné bez toho, aby žaloba proti nemu bola podaná v dôsledku jeho protiprávneho správania. Ako to správne uvádza generálny prokurátor objektívnu skutočnosť, ktorá mala za následok zánik vyživovacej povinnosti (napr. skončenie štúdia), nemožno totiž z hľadiska rozhodovania o trovách konania podľa § 143 O.s.p. hodnotiť ako správanie sa odporcu, ktoré zapríčinilo podanie takejto žaloby. Ak v spore o zrušenie vyživovacej povinnosti vystupuje dieťa na žalovanej strane a žalobe bude vyhovené, treba preto pri rozhodovaní o náhrade trov konania zásadne aplikovať ustanovenie § 143 O.s.p. a nie ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p. Odporcovi možno však priznať len účelne vynaložené trovy, pričom sa treba zaoberať aj tým, či u navrhovateľa (nie)sú splnené podmienky pre použitie § 150 ods. 1 O.s.p. (tu by bolo možné zohľadniť, okrem iného, odmietnutie žalovanej strany poskytnúť navrhovateľovi informácie o rozhodujúcich skutočnostiach za predpokladu, že navrhovateľ o to pred podaním žaloby žalovanú stranu požiadal a rozhodujúce skutočnosti nebolo možné zistiť inak).

V posudzovanej veci sa z obsahu spisu podáva, že vyživovacia povinnosť žalobcu k žalovanej bola určená na návrh žalovanej rozsudkom Okresného súdu Bratislava IV z 27. januára 2004, č. k. 12 C 132/2003-74. Ide teda o situáciu, kedy zmenu tohto rozhodnutia súdu bolo možné pri zmene pomerov dosiahnuť len podaním žaloby na súd o zrušenie vyživovacej povinnosti, ktorú podal žalobca ako osoba povinná plniť si túto zákonnú povinnosť voči žalovanej. Ak žalobe bolo vyhovené, lebo žalobcovi zanikla vyživovacia povinnosť k žalovanej, žalovaná bola síce v konaní neúspešná avšak bez toho, aby žaloba proti nej bola podaná v dôsledku jej protiprávneho správania. Konajúce súdy mali preto pri rozhodovaní o náhrade trov konania, ktoré účastníci vynaložili v súvislosti so sporom o zrušenie vyživovacej povinnosti pred súdom prvého stupňa, aplikovať ustanovenie § 143 O.s.p. a nie ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p., ako to nesprávne urobili konajúce súdy. Navyše, treba dodať, že žalobca potom, ako sa k žalobe písomne vyjadrila žalovaná, na priamy, opakovaný dotaz zo strany súdu, či trvá naďalej na pôvodnom návrhu uviedol, že žiada rozhodnúť o znížení jeho vyživovacej povinnosti na sumu 33,19 eur

mesačne od 1.1.2010, ktorú zmenu petitu súd prvého stupňa uznesením na pojednávaní konanom 7.4.2010 pripustil (viď č. 1. 22 spisu). Následne konal o tomto zmenenom návrhu, čo bezpochyby vyplýva z obsahu spisu, až do okamihu jeho späťvzatia žalobcom na pojednávaní dňa 1.6.2010 (viď č. 1. 55 spisu), z ktorého dôvodu v rozsudku, ktorým rozhodol vo veci samej, toto konanie zastavil. Bolo preto potrebné zvážiť, či v danom prípade neprichádzalo do úvahy rozhodnúť o náhrade trov konania, ktoré účastníci vynaložili v súvislosti s týmto sporom, v zmysle § 146 ods. 2 O.s.p.

Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že generálny prokurátor opodstatnene namieta, že konajúce súdy vec týkajúcu sa náhrady trov konania posúdili podľa právnej normy, ktorá na daný prípad nedopadá a teda vec nesprávne právne posúdili. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto uznesenie krajského súdu a rovnakou vadou postihnuté rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd i o trovách dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.